

Stockholm 2009-04-28

Justitiedepartementet
Regeringskansliet
103 33 Stockholm

Remissyttrande över "En reformerad grundlag" (SOU 2008:125)

Sammanfattning:

Medborgarrättsrörelsen anser att utredningens förslag i flera fall tar små steg i rätt riktning. Men vi saknar en grundligare reformering i riktning mot mer av maktindelning i svensk konstitution. Det gäller exempelvis införande av en författningsdomstol, vilket utredningen inte föreslår.

Kort om centrala aspekter i utredningen:

Vi är starkt kritiska till att utredningen inte förordar införande av en **författningsdomstol** för att markera att lagprövning är en väsentlig del av kontrollmakten och för att betona grundlagens ställning i normhierarkin.

Det är djupt olyckligt att utredningen inte förordar avskaffande av **spärren i personvalet**. Spärren i riksdagsvalet (även om den sänks från 8 till 5 procent) har till syfte att underminera väljarnas möjlighet att utse vilken/vilka av partiets kandidater som blir valda. Denna diskvalifikation av väljarna strider mot andan i grundlagen. Även utan spärr behåller partierna den väsentliga makten att avgöra vilka kandidater som registreras och kan bli valda, därför är en spärr obefogad och endast bevis på misstro mot väljarkåren.

Fyraprocentsspärren mot småpartier i riksdagsvalet är likaledes odemokratisk. Varför just 4 procent? Varför inte 10 procent som i Ryssland eller 2 procent som i Danmark? Spärren är oförsvarbar. Ett sätt att slopa spärren, men samtidigt värna om regeringsdugliga majoriteter, är att samtidigt avskaffa de 39 utjämningsmandaten. På seminarium arrangerat av utredningen visades att detta skulle kunna ge fler partier inträde till riksdagen, men antalet mandat för partier med mindre än 6 procent skulle sammantaget sjunka. Detta är en betydligt mer proportionell och rättvis balans mellan regeringsduglighet och småpartirepresentation.

Vi instämmer i förslaget som ger medborgarna större makt genom stärkt folkinitiativ till kommunala folkomröstningar, men ifrågasätter varför samma initiativrätt inte gäller på riksnivå. Vid insamling av 10 procent av de röstberättigade borde också **folkomröstning** kring förslag i proposition eller utskottsbetänkande till riksdagen kunna underställas folkomröstning.

Vi vänder oss emot 14 kap 5 § och förslaget om att i grundlagen skriva in metoden om kommunal skatteutjämning. Denna skrivning strider mot 1 kap 1 § om **kommunalt självstyre**. Omfördelning kan ske via statsbudgeten. Kommunalskatten ska uteslutande gå till lokala verksamheter.

Ytterligare synpunkter:

Riksdagens ombudsmän, JO, var i 1809 års grundlag en mäktig institution som vakade över statsförvaltningen och åtalade ämbetsmän som begick tjänstefel eller utövade maktmissbruk. Under 1800-talet och fram till 1960-talet var det inte ovanligt att JO åtalade ett 20-tal ämbetsmän om året för fel begångna i tjänsten. Och i flertalet fall fälldes de åtalade och dömdes till fängelse, avsked eller upp till en årslön i böter.

Idag är JO en tandlös institution utan någon större betydelse för medborgarna.

Vi beklagar att utredningen inte i sin genomgång av kontrollmakten föreslagit att JO-ämbetet ska återfå sin ursprungliga roll.

JO skulle kunna ges en starkare roll genom nya befogenheter, så som besluta om tolkningsbesked hos de högsta domstolarna, möjlighet att överklaga myndighetsbeslut, besluta om inhibition, föra talan om kommunalbot, besluta om vite och besluta om skadestånd från det allmänna.

Om brottet **tjänstefel** (20 kap brottsbalken) skärps får JO utökade möjlighet att föra talan om tjänstefel. Det är angeläget att alla medborgare i en rättsstat kan tillvarata sina rättigheter. Rättsskyddet bygger i stor utsträckning på att enskilda medborgare kan ta initiativ i form av besvär. JO kan spela en viktig roll för medborgarnas rättsskydd och förtroende för rättsstaten.

Vi anser det beklagligt att utredningen inte anlagt det **medborgarperspektiv** på konstitutionen som är vanlig i andra länder. Grundlagen är till för medborgarna, och ska inte enbart utgöra en spelplan för makten.

Vi vill dock också framföra beröm och bifall till några av de framlagda förslagen i grundlagsutredningen:

- om att **avskaffa uppenbarhetsrekvisitet**,
- om att **tillsättning av ordinarie domare** bereds i en förslagsnämnd,
- om **eget kapitel för rättsskipningen**,
- om lydelsen **full ersättning vid expropriation** och rätt till ersättning vid rådhetsinskränkning,
- om bestämmelse att rättegång **ska vara rättvis och ske i skälig tid**.

- om nämnande av **fri- och rättigheter för barn, samerna och oberoende av sexuell läggning**.

- om att **integritetsskyddet** ska förstärkas enligt integritetsskyddskommitténs förslag.

Medborgarrättsrörelsen anser att utredningen tar flera små steg i rätt riktning, men att man försatt ett tillfälle att på allvar inrätta ett modernt rättsskydd för fria medborgare.

Fler synpunkter finns framförda i öppet brev till Grundlagsutredningen,
<http://www.mrr.se/pressm/OppetbrevtillGrundlagsutredningen.pdf>

Med vänlig hälsning
MEDBORGARRÄTTSRÖRELSEN

Dick Erixon
ordf